

Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz

Ocena porównawcza sytuacji finansowej banków funkcjonujących w warunkach polskich

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 6, 397-411

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz

OCENA PORÓWNAWCZA SYTUACJI FINANSOWEJ BANKÓW FUNKCJONUJĄCYCH W WARUNKACH POLSKICH

Wstęp

W warunkach rosnącej konkurencji na rynku usług finansowych, wzrastającego ryzyka i niepewności w podejmowaniu decyzji w bankach należy zapewnić zarządzającym szybki dostęp do informacji oraz narzędzi do ich przetwarzania i analizowania. Możliwość obiektywnej oceny sytuacji finansowej, minimalizacja ryzyka przy podejmowaniu decyzji i eliminowanie błędnych decyzji zależy od umiejętności analizy danych prezentowanych m.in. w sprawozdaniach finansowych. Takie możliwości posiada analiza finansowa, która umożliwia podejmowanie decyzji w zakresie zwiększania efektywności działania banku, lepszego wykorzystania zasobów, sprostania potrzebom rynku i oczekiwaniom właścicieli. Zrealizowanie tych celów jest możliwe poprzez wykorzystanie danych zawartych w sprawozdaniu finansowym i ich przetworzenie przez metody analizy ekonomicznej. Artykuł przedstawia wykorzystanie porównawczej analizy wskaźnikowej w ocenie sytuacji finansowej banków.

1. Porównawcza analiza wskaźnikowa sytuacji finansowej wybranych banków

Analiza wskaźnikowa pozwala ocenić nie tylko bieżącą sytuację finansową przedsiębiorstwa, ale także częściowo prognozować te sytuacje na okresy przyszłe. Wybór wskaźników i ich wpływ na wiarygodność kredytową definiowany jest indywidualnie przez banki i zazwyczaj jest wynikiem badań i analiz zależności

pomiędzy wartościami wskaźników a spłatą kredytów przez kredytobiorców¹. Analiza porównawcza polega na porównaniu obliczonych wskaźników ze wskaźnikami innych przedsiębiorstw w danej branży. Porównanie musi dotyczyć tego samego okresu, a metodologia obliczania wskaźników powinna być identyczna dla wszystkich przedsiębiorstw. Analiza porównawcza dostarcza nam znacznie więcej informacji, gdyż umożliwia dokonanie oceny sytuacji przedsiębiorstwa na tle konkurencyjnych firm².

W tabelach 1 i 2 przedstawiono i porównano płynność i wypłacalność pięciu funkcjonujących na polskim rynku kapitałowym banków w latach 2004-2006.

Tabela 1. Wartość współczynnika wypłacalności badanych banków

Nazwa banku	Wartość dla lat w %		
	2004	2005	2006
Bank PKO BP S.A.	16,77	14,06	11,67
Bank PeKaO	20,70	18,00	14,70
Bank BPH	14,32	12,36	11,58
BRE Bank	11,76	12,87	11,07
Bank Millennium	17,35	10,67	11,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych.

Współczynnik wypłacalności jest wskaźnikiem stanowiącym podstawę kontroli wykonywanej przez nadzór finansowy³ nad bankami. Formuła wskaźnika jest określana przez uchwały podjęte przez Komisję Nadzoru Bankowego⁴. Współczynnik wypłacalności jest relacją funduszy własnych powiększonych o kapitały krótkoterminowe i pomniejszonych o kwotę przekraczającą próg koncentracji kapitałowej do całkowitego wymogu kapitałowego pomnożonego przez 12,5.

¹ M. Marcinkowska, *Kreowanie wartości banku*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 378, Prace Instytutu Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw nr 43, Szczecin 2004.

² L. Rozenberg, *Analiza wskaźnikowa firm o różnych strukturach bilansu*, „Firma i Rynek”, 2000, nr 01, s. 64-67.

³ Od stycznia 2008 roku nadzór nad bankami przejęła Komisja Nadzoru Finansowego.

⁴ Wymogi obliczania współczynnika wypłacalności według nowych uchwał KNB przedstawia: W. Żółtkowski, *Zarządzanie ryzykiem bankowym w praktyce*, Wydawnictwo Fachowe CeDeWu, Warszawa 2007.

Syntetycznym wskaźnikiem obrazującym ryzyko związane z działalnością banku jest współczynnik wypłacalności, we wszystkich badanych latach w analizowanych bankach wartość wskaźnika wypłacalności jest na dobrym poziomie. Poziom ten umożliwiałby bankom pokrywanie ewentualnych strat własnymi środkami⁵. W 2004 roku w banku PeKaO współczynnik wypłacalności był wysoki (20,7%), ale obniżył się w 2006 roku do poziomu 14,7%, dzięki czemu zmalało ryzyko kredytowe i wzrosła efektywność działania banku.

Tabela 2. Wartość wskaźników płynności badanych banków

Nazwa banku	Wartość wskaźnika w latach (%)											
	2004				2005				2006			
	WP	WP MFW	WPS	WUAPŁ	WP	WP MFW	WPS	WU APŁ	WP	WP MFW	WPS	WU APŁ
PKO BP	16,0	21,7	52,2	19,5	17,05	19,9	22,14	18,2	15,42	20,1	27,7	18,1
PeKaO	26,5	19,07	48,01	16,5	19,58	19,7	47,1	17,2	36,53	23,9	46,2	20,9
BPH	17,4	13,7	33,3	20,6	16,76	24,8	40,3	24,9	15,53	17,4	39,6	17,4
BRE	31,3	29,4	31,2	27,5	24,74	23,1	26,8	21,6	20,81	19,5	28,1	18,3
Millennium	21,3	22,2	45,8	20,0	19,95	15,8	42,1	14,1	23,73	9,3	22,41	8,5

Oznaczenia:

WP – wskaźnik płynności = aktywa płynne / zobowiązania bieżące,

WPMFW – wskaźnik płynności według Międzynarodowego Funduszu Walutowego = (środki pieniężne + należności od banków) / zobowiązania ogółem,

WPS – wskaźnik płynności strukturalnej = (środki pieniężne + należności od banków + papiery wartościowe) / zobowiązania ogółem,

WUAPŁ – wskaźnik udziału aktywów płynnych w aktywach = aktywa płynne / zobowiązania ogółem⁶.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych.

Analiza wskaźnika płynności w badanej grupie banków wskazuje, że najlepszą płynnością charakteryzował się bank PeKaO. Wartość wskaźnika waha się od 26,51% w 2004 roku do 36,53% w 2006 roku. Oprócz banku PeKaO jedynie w Banku Millennium zauważyć można rosnącą wartość tego wskaźnika. W pozostałych bankach wskaźnik płynności ulega z roku na rok niewielkim obniżeniom, co może

⁵ M. Marcinkowska, *Ocena działalności instytucji finansowych*, Difin, Warszawa 2007, s. 348.

⁶ Charakterystyka wskaźników została przedstawiona w: *Ocena płynności i wypłacalności w banku*, w: *Problemy współczesnej analizy ekonomicznej przedsiębiorstwa*, red. J. Duraj, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007, s. 265-274.

wskazywać na niski poziom możliwości regulowania zobowiązań zwrotnych na każde żądanie. Jednakże utrzymanie wskaźnika wypłacalności na bezpiecznym poziomie świadczy o dobrej wypłacalności i efektywności badanych banków.

Ocena banków wskaźnikiem płynności według MFW wskazuje prawie we wszystkich bankach na spadek tej płynności, co świadczy o niskiej możliwości finansowania działalności banków w przypadku nagłego wycofania depozytów. Jedynie w Banku PeKaO i PKO BP wartość wskaźnika rośnie, co oznacza poprawę możliwości finansowych banku w zakresie nagłego wycofania depozytów.

Wskaźnik płynności strukturalnej od poprzedniego wskaźnika płynności wg MFW różni się konstrukcją licznika. Dodatkowo uwzględniono w nim dłużne papiery wartościowe z przyrzeczeniem odkupu i zbywalne na rynku wtórnym, a więc stosunkowo płynne. Uwzględnianie w liczniku papierów wartościowych przy niezmienionym mianowniku powoduje zwiększenie wskaźnika w stosunku do płynności wg MFW. Prawidłowość tę można zauważyć na przykładzie analizowanych banków gdzie płynność strukturalna wzrosła, w stosunku do wartości wskaźnika płynności wg MFW.

Wskaźnik udziału aktywów płynnych odbiega od typowych wskaźników płynności, w których zestawia się aktywa i pasywa, w tym przypadku zestawiono aktywa płynne z aktywami. Wskaźnik ten określa stopień płynności majątku banku. W PeKaO i PKO BP tendencja wskaźnika jest prawidłowa, ponieważ rośnie na przestrzeni badanych lat. Sytuacja, gdy wartość tego wskaźnika rośnie, świadczy o rosnących możliwościach regulowania nieoczekiwanych wypłat oraz większej możliwości udzielania kredytów. Wartości wskaźnika udziału aktywów płynnych są niskie, co wskazuje na dość niską płynność aktywów analizowanych banków.

Wskaźnik kreatywności przedstawia stopień wykorzystania pozyskanych depozytów do sfinansowania akcji kredytowej. Wartość tego wskaźnika powinna oscylować w granicach 70–80%, co oznacza, że dla bezpiecznego funkcjonowania banku istotne jest, żeby nie wszystkie depozyty zostały zaangażowane w mało płynne aktywa o relatywnie wysokim stopniu ryzyka, jakimi są kredyty. W analizowanych bankach jedynie w banku PKO BP S.A. i w banku PeKaO stopień wykorzystania depozytów pozyskanych od podmiotów sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego do sfinansowania akcji kredytowej na rzecz wymienionych podmiotów zmierza we właściwym kierunku. Wartości nie przekraczające określonego pułapu (80%) wskazują na bezpieczne funkcjonowanie banku. W przypadku pozostałych trzech banków wartość wskaźnika kreatywności przekracza granice bezpieczeństwa finansowania działalności kredytowej z pozyskanych depozytów.

Tabela 3. Wartości wskaźników sytuacji kapitałowo-majątkowej i jakości aktywów badanych banków

Nazwa banku	Wartość wskaźnika w latach (%)											
	2004				2005				2006			
	WK	WUAP	WKR	WUPP	WK	WUAP	WKR	WUPP	WK	WUAP	WKR	WUPP
PKO BP	58,1	90,84	49,56	85,27	64,5	71,17	54,168	84,01	72,9	80,89	60,12	82,45
PeKaO	57,2	58,98	43,72	76,39	61,3	62,57	46,75	76,24	62,4	67,06	48,30	77,35
BPH	127	75,01	53,17	51,16	131	77,26	53,02	53,02	132,8	69,36	51,05	38,45
BRE	92,1	81,69	47,63	51,75	83,5	80,23	50,27	60,24	92,4	72,86	52,93	57,31
Millennium	60,6	66,41	40,29	66,45	67,7	69,09	44,24	65,28	90,8	76,38	60,32	66,46

Oznaczenia:

WK – wskaźnik kreatywności = kredyty ogółem / depozyty ogółem,

WUAP – wskaźnik udziału aktywów przychodowych = aktywa przychodowe / aktywa ogółem,

WKR – wskaźnik kredytowania = kredyty ogółem / aktywa ogółem,

WUPP – wskaźnik udziału pasywów pracujących = pasywa pracujące / pasywa ogółem⁷.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych.

Płynność banków jest to zdolność do regulowania bieżących zobowiązań. Przejściowe trudności w zaspokajaniu wierzycieli mogą doprowadzić do wymuszonej sprzedaży aktywów poniżej ich wartości, przynosząc bankowi straty. Zachowanie płynności banku wymaga dopasowania kwot należności i zobowiązań według terminów zapadalności i wymagalności. Do tego służy między innymi analiza luki⁸.

Ważna jest też stabilność źródeł finansowania. Za stabilne źródła uznaje się depozyty gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, a za mniej stabilne – lokaty instytucji finansowych, w tym również innych banków. Finansowanie znacznej części działalności banku lokatami instytucji finansowych jest niebezpieczne ze względu na ich wysokie kwoty oraz krótkie terminy wymagalności. Wycofanie takiej lokaty może spowodować trudności płatnicze banku i konieczność przymusowej wyprzedaży aktywów. Depozyty podmiotów sektora niefinansowego, zwłaszcza gospodarstw domowych oraz małych i średnich przedsiębiorstw, nie stwarzają

⁷ *Podstawy analizy finansowej banków i ubezpieczycieli*, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytet Szczeciński, Wyd. Print Group, Szczecin 2008.

⁸ G. Białek, *Podstawy zarządzania pieniądzem w banku komercyjnym*, Twigger, Warszawa 1994, s. 122-130.

takiego niebezpieczeństwa, m.in. z powodu ich niewielkich rozmiarów. Powstaje tzw. osad w pasywach banku utrzymujący się przez okresy dłuższe niż umowne⁹.

Utrzymanie płynności przez bank jest jego podstawowym obowiązkiem wynikającym głównie z istoty prowadzonej działalności, ponieważ jest ona warunkiem koniecznym do tego, aby bank mógł istnieć i rozwijać się, przynosząc odpowiednie zyski. Podstawowym zagrożeniem bezpiecznego funkcjonowania banku jest utrata płynności, która może doprowadzić do kryzysu finansowego nawet instytucję dysponującą wysokimi funduszami własnymi oraz relatywnie dobrym portfelem kredytowym¹⁰. Analiza wskaźnikowa płynności powinna umożliwić prawidłowe zagospodarowanie środków płynnych, ustalenie poziomu ryzyka związanego ze zmianą struktury aktywów i pasywów oraz ryzyka stopy procentowej. W warunkach polskich możliwość odzyskania płynności bez pomocy NBP są ograniczone. Stąd też istotnego znaczenia nabiera właściwa dywersyfikacja ryzyka związana z uzyskaniem stabilnej i dużej bazy stałych klientów utrzymujących w banku depozyty.

Aktywa pracujące to aktywa przynoszące bankowi przychody. W trzech analizowanych bankach, banku PKO BP S.A., w BRE Banku oraz w Banku Millennium, możliwość generowania przychodów odsetkowych była na dobrym poziomie, co znaczy, że banki generowały przychody z aktywów w wysokości od 72% do 81% w przypadku banku PKO BP S.A. W pozostałych dwóch bankach wartość wskaźnika nie przekroczyła 70%, z tym że w banku PeKaO wskaźnik ten ma tendencję wzrostową, co dobrze rokuje na przyszłość.

We wszystkich pięciu bankach z wyjątkiem banku BPH wartość wskaźnika kredytowania wzrasta, co oznacza, że banki zwiększają działalność roku na rok swoją działalność kredytową. Wraz ze wzrostem działalności kredytowej zwiększa się zdolność banku do generowania przychodów odsetkowych i z tytułu prowizji, jednakże wzrost tej wartości oznacza również wzrost ryzyka z prowadzonej działalności kredytowej.

Poziom pasywów pracujących w pasywach ogółem tylko dla banku BPH jest niewielki, w pozostałych bankach kształtuje się na poziomie od 57 % do 82% i jest już to wartość duża. Wzrastający poziom wartości tego wskaźnika wskazuje na możliwości finansowania działalności banku z szerszej gamy kapitału obcego, a więc wiąże się z niższą możliwością generowania zysku.

Ocenę rentowności banków funkcjonujących na polskim rynku w latach 2004-2006 przedstawia tabela 4.

⁹ Z. Dubosiewicz, *Podstawy bankowości*, PWN, Warszawa 1998, s. 88-90.

¹⁰ D. Daniluk, *Regulacje i nadzór bankowy w Polsce*, PWE, Warszawa 1991.

Tabela 4. Wartości wskaźników rentowności działania badanych banków

Nazwa banku	Wartość wskaźnika w latach (%)											
	2004				2005				2006			
	ROS	ROS'	ROE	ROA	ROS	ROS'	ROE	ROA	ROS	ROS'	ROE	ROA
PKO BP	19,19	24,44	18,72	1,72	21,97	28,37	18,96	1,91	25,61	24,89	21,76	2,16
PeKaO	26,42	25,11	16,99	2,26	25,30	30,07	17,75	2,37	28,97	34,25	20,55	2,69
BPH	22,76	22,89	13,39	1,47	27,99	26,48	16,64	1,86	33,25	30,19	20,03	2,02
BRE	-23,22	15,98	-15,33	-0,95	10,90	12,49	11,04	0,72	15,19	18,53	15,05	0,97
Millennium	17,38	24,7	11,09	2,4	23,23	23,72	23,49	2,04	30,46	31,68	38,18	2,88

Oznaczenia:

ROS – rentowność sprzedaży operacyjna = zysk netto / przychody z tytułu odsetek i prowizji,
ROS' – rentowność sprzedaży ogółem = zysk netto / przychody z tytułu odsetek, prowizji, z rozwiązywania rezerw i z aktualizacji wartości, dodatni wynik z tytułu wymiany, operacji finansowych i zyski nadzwyczajne,

ROE – zysk netto / średni kapitał własny,

ROA – zysk netto / średnie aktywa¹¹.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych.

Wartość wskaźnika rentowności sprzedaży operacyjnej informuje, jaka część przychodów wygospodarowanych przez bank została przeznaczona na pokrycie kosztów, a jaka wytworzyła wynik finansowy. W badanym okresie lat 2004–2006 dla wszystkich analizowanych banków nastąpił wzrost wartości wskaźnika, co jest wielkością pożądaną, wskazując na lepszą efektywność badanych banków.

Wskaźnik rentowności sprzedaży ogółem uwzględnia w mianowniku wszystkie przychody banku wykazywane w rachunku zysków i strat, także przychody z rozwiązania rezerw i z aktualizacji wartości, również dodatni wynik operacji finansowych i z pozycji wymiany oraz zyski nadzwyczajne. Przedstawiany w liczniku wynik finansowy może być wynikiem brutto lub wynikiem netto. Wskaźnik ten umożliwia ustalenie, jaka część przychodów staje się zyskiem banku. Wskaźnik ten pozwala na ustalenie, jaka część przychodów stała się zyskiem banku. W badanym okresie we wszystkich bankach stopa rentowności aktywów stale rośnie; to świadczy, że coraz większą część przychodu staje się zyskiem banku. Największą wartość osiągnął bank PeKaO 34,25%, a najniższą 18,53 % BRE Bank.

¹¹ E. Orechwa-Maliszewska, E. Worobiej, *Sprawozdawczość i analiza finansowa banku*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2004.

Wskaźnik rentowności kapitału własnego jest wyjątkowo eksponowany w ocenie banku przez akcjonariuszy, gdyż wywiera istotny wpływ na wielkość wypłacanej dywidendy, a także na wzrost wartości rynkowej akcji banku. Wskaźnik w analizowanym okresie stale zwiększa swoją wartość, co jest pożądaną wielkością. Świadczy to, że stopa rentowności, jaką mogą osiągnąć właściciele kapitału, stale rośnie, i w rezultacie w większym stopniu bank może odtworzyć swoją bazę kapitałową. W istotny też sposób wartość wskaźnika wpływa na wielkość wypłacanej dywidendy oraz na wzrost wartości rynkowej akcji banku.

Rentowność aktywów przedstawia efektywność wykorzystania zasobów pozostających w dyspozycji banku, odzwierciedla politykę banku w zakresie zarządzania aktywami i wiąże się z udziałem aktywów przychodowych w aktywach ogółem.

We wszystkich pięciu bankach tendencja wskaźnika ROA w badanym okresie jest prawidłowa, rośnie on z roku na rok, co świadczy o coraz większym wykorzystaniu zasobów pozostających w dyspozycji banku i ich efektywności w tworzeniu zysku. W Banku Millennium wskaźnik ten przyjął najwyższą wartość 2,88% w roku 2006, co zwiększyło stopę zwrotu z aktywów banku.

Źródłem danych o efektach działania banku, jak już wcześniej wspomniano, są przede wszystkim: bilans, rachunek wyników i coraz częściej rachunek wykorzystania funduszy banku. Technika dla przetworzenia zawartych w nich informacji jest analiza wskaźnikowa. Wykorzystuje się w niej wskaźniki, które mają charakter miar względnych. Stąd otrzymane wyniki można odnieść do wartości, jakie przybierały one dla danego banku w przeszłości lub dla innych banków o zbliżonej strukturze kapitałowej i działających na podobnym rynku. Dzięki analizie wskaźnikowej można ocenić wyniki w stosunku do pożądanego poziomu. Wskaźniki można podzielić na ogólne – umożliwiające określenie silnych i słabych stron, oraz cząstkowe – służące do określenia przyczyn¹².

2. Znaczenie porównawczej analizy sytuacji ekonomicznej banków

Analiza wskaźnikowa, jak wcześniej przedstawiłam, jest metodą badań analitycznych, które polegają na odpowiednim doborze, wyliczeniu i ocenie wskaźników. Klasyczna analiza wskaźnikowa jest najczęściej uzupełniana analizą porównawczą przede wszystkim w czasie, ale czasem także w przestrzeni. Wskaźniki

¹² J. Szambelańczyk, *Zarządzanie Bankiem Spółdzielczym. Metody i techniki z przykładami*, praca zbiorowa, Gospodarczy Bank Wielkopolski S.A. w Poznaniu, Poznań 1995, s. 75.

mogą przedstawiać relacje zależności zachodzących pomiędzy pozycjami sprawozdań. Za pomocą odpowiednich wskaźników można scharakteryzować wiele ekonomicznych i finansowych aspektów działalności danego podmiotu. Pozwalają one zidentyfikować mocne i słabe strony funkcjonowania przedsiębiorstwa, a także dostarczają informacji o zagrożeniach i szansach w jego działalności.

Interpretacja wskaźników jest najtrudniejszą i najbardziej niejednoznaczoną jej częścią. Jest ona uzależniona od możliwości dokonania porównań obliczonych wskaźników z pewnymi wielkościami bazowymi. Tylko w przypadku niektórych wskaźników wielkości, które przedsiębiorstwo powinno osiągnąć, są znane i z góry określone. W większości wielkości te są różne dla przedsiębiorstw i zależą od branży, w której firma działa, a także podlegają zmianom w czasie. To jest właśnie analiza porównawcza.

Analiza porównawcza polega bowiem na porównaniu obliczonych wskaźników dla danego przedsiębiorstwa ze wskaźnikami innych przedsiębiorstw działających w tej samej branży. Warunkiem dobrze przeprowadzonej analizy porównawczej jest to, że porównanie musi dotyczyć tego samego okresu, a przyjęta do obliczania wskaźników metodologia powinna być identyczna dla wszystkich przedsiębiorstw. Analiza porównawcza dostarcza informacji, które umożliwiają dokonanie oceny sytuacji przedsiębiorstwa na tle innych konkurencyjnych firm. Analizy ekonomiczno-finansowe przeprowadzone dla poszczególnych podmiotów mają wpływ na sytuację ekonomiczną całego sektora, w którym działają. Poniżej przedstawię wpływ osiągniętych wyników banków na wyniki ekonomiczne całego sektora bankowego.

Najważniejszym czynnikiem kształtującym wyniki finansowe i stabilność sektora bankowego w 2006 r. był wzrost dynamiki akcji kredytowej. Zwiększyło się tempo wzrostu wszystkich głównych rodzajów kredytów, zwłaszcza kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych oraz – w mniejszym stopniu – kredytów konsumpcyjnych. Szybciej niż w 2005 r. rosły również kredyty dla przedsiębiorstw¹³. Zyski banków są ważnym źródłem uzupełniania ich kapitałów, wyznaczających zakres przyszłej ekspansji, oraz pozwalają na pokrywanie ewentualnych strat. W 2006 r. zysk netto sektora bankowego zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 16,9%, przy podobnym wzroście wartości aktywów (16,1%). Udział dwóch największych analizowanych banków, banku PKO BP S.A. i PeKaO, we wzroście zysków netto to odpowiednio 370,59 mln złotych dla banku PKO BP i 289,12 mln złotych dla PeKaO. Udział we wzroście aktywów sektora: 8 725,32 mln złotych bank PKO BP S.A. i 5 531,54 mln złotych PeKaO¹⁴.

¹³ www.nbp.pl/systemfinansowy/raport_o_stabilności_2006.pdf

¹⁴ Ibidem.

W ślad za zwiększeniem wyniku finansowego poprawiły się wskaźniki zyskowności i efektywności sektora. Wyniki sektora bankowego były zróżnicowane. Mimo korzystnych uwarunkowań makroekonomicznych 13 małych banków komercyjnych poniosło stratę. Ich wpływ na łączne wyniki sektora był jednak ograniczony, ponieważ posiadały one zaledwie 1,9% aktywów sektora bankowego. Na poprawę łącznych wyników finansowych banków w 2006 r. złożyły się m.in. wyższe dochody z tytułu odsetek, prowizji i opłat, wyższe dywidendy od podmiotów zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz wyższy wynik operacji finansowych. Istotnie zmniejszył się również koszt tworzenia odpisów amortyzacyjnych na rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne i prawne.

Fundusze własne sektora bankowego zwiększyły się w 2006 roku o ponad 11%. W przeważającej mierze składały się z najbardziej stabilnego elementu, tj. kapitałów podstawowych, co jest korzystne z punktu widzenia możliwości absorbowania ewentualnych strat. Wzrost kapitałów podstawowych sektora nastąpił głównie dzięki przekazaniu zysku wypracowanego w poprzednim roku na fundusze zapasowe i rezerwowe oraz – w mniejszym stopniu – dzięki pozyskaniu nowego kapitału akcyjnego przez 18 banków. Kapitały zwiększyły głównie banki zaangażowane w kredytowanie gospodarstw domowych.

Struktura wzrostu aktywów sektora bankowego w 2006 roku potwierdza, sygnalizowany już wcześniej, wzrost skłonności banków do podejmowania ryzyka kredytowego. Wzrost kredytów dla podmiotów niefinansowych przy malejącej dynamice lokat w instytucjach finansowych i skarbowych papierów wartościowych spowodował duży przyrost wartości aktywów ważonych ryzykiem i wymogów kapitałowych¹⁵.

Wzrost ten był szybszy od przyrostu kapitałów, co wywołało spadek współczynnika wypłacalności sektora bankowego. Mimo że współczynnik wypłacalności zmniejszał się trzeci rok z rzędu, nadal był wysoki i znacznie przewyższał regulacyjne minimum (8%). Wzrost wymogów kapitałowych poszczególnych banków, spowodowany zwiększaniem ekspozycji kredytowych, ilustrują zmiany rozkładu aktywów sektora bankowego według współczynnika wypłacalności. Na koniec 2006 roku większość aktywów sektora nadal znajdowała się w bankach, które miały znaczny bufor kapitałowy, tj. współczynniki powyżej 12%. W porównaniu z końcem poprzedniego roku istotnie zwiększyło się natomiast znaczenie banków, których współczynniki wypłacalności wynosiły około 11%. Banki te będą musiały podnieść kapitały lub dokonać większych zmian w struk-

¹⁵ Ibidem.

turze aktywów, jeśli zamierzają przez dłuższy czas zwiększać akcję kredytowa w tempie zbliżonym do obecnego.

Tabela 5. Wybrane wielkości z rachunku wyników sektora bankowego (w mld zł) i współczynniki operacyjne (w % wartości aktywów)

	2004	2005	2006		2004	2005	2006
Przychody z tytułu odsetek	30,3	34,1	34,9	Wyniki odsetkowe	3,21	3,28	3,22
Koszty z tytułu odsetek	13,8	15,6	14,4	Wyniki pozaodsetkowe	2,48	2,32	2,27
Wynik z tytułu odsetek	16,6	18,5	20,5	Wyniki działalności bankowej	5,69	5,60	5,49
Wynik z tytułu prowizji	8,3	7,5	9,2	Koszty operacyjne	3,72	3,52	3,33
Wynik operacji finansowych	1,2	0,9	1,2	Odpisy netto na rezerwy - w tym odpisy netto na kredyty zagrożone	0,46 0,44	0,28 0,21	0,25 0,20
Wynik z pozycji wymiany	2,9	3,9	3,0	Podatek	0,31	0,32	0,37
Wynik działalności bankowej	29,3	31,6	34,9	ROA (zysk brutto)	1,53	1,95	2,05
Koszty działania banku	16,5	17,6	19,0	ROA (zysk netto)	1,38	1,61	1,67
Amortyzacja	2,7	2,3	2,2	ROE (zysk brutto)	18,51	24,93	27,15
Różnica wartości rezerw i aktualizacji - w tym odpisy netto na kredyt zagrożone	2,4 2,3	1,6 1,2	1,6 1,3	ROE (zysk netto)	16,7	20,61	22,21
Zysk brutto	7,9	11,0	13,0				
Zysk netto	7,1	9,1	10,7				

Źródło: NBP.

Tabela 6. Zmiany w danych finansowych banków w latach 2005-2006

Zmiany w latach 2005-2006 (%)			Zmiany między rokiem 2005 a 2006 w mln złotych			Zmiany między rokiem 2005 a 2006 w mln złotych i w %		
Miernik	PeKaO	PKO BP	Miernik	PeKaO	PKO BP	Miernik	PeKaO	PKO BP S.A.
ROA (ZN)	+ 0,32	+ 0,25	Zysk netto	289,12	370,59	Kapitał własny w mln zł	1 225,33	423,91
ROE (ZN)	+ 2,8	+ 2,8	Aktywa	5 531,54	8 725,32	Współczynnik wypłacalności spadek o%	2,39%	3,3%

Źródło: NBP.

Gdyby obserwowane w 2006 roku tempo wzrostu kredytów i ich struktura zostały utrzymane w 2007 roku, a banki nie zwiększyłyby swoich kapitałów, wówczas współczynniki wypłacalności 6 niewielkich banków znalazłyby się poniżej regulacyjnego minimum 8%, a w przypadku 6 kolejnych, w tym niektórych dużych banków, spadłyby poniżej 9%. Przy realizacji scenariusza NBP należy oczekiwać kontynuacji dobrych wyników finansowych sektora bankowego w 2007 roku. Sektor bankowy w dalszym ciągu będzie najwięcej zarabiał na operacjach odsetkowych i prowizjach, m.in. na skutek wzrostu kredytów mieszkaniowych, w rachunku bieżącym i z tytułu użycia kart kredytowych, rozwoju *bancassurance* oraz sprzedaży jednostek funduszy inwestycyjnych.

Wydaje się, że w najbliższej przyszłości nie należy się spodziewać znacznego wzrostu salda odpisów na kredyty zagrożone, będącego rezultatem wzrostu kwot kredytów zagrożonych. Niemniej jednak łagodne warunki przyznawania kredytów, wynikające z presji konkurencyjnej, oraz prawdopodobny wzrost w bilansach banków należności od klientów z niższych grup dochodowych mogą w dalszej perspektywie niekorzystnie wpłynąć na wyniki finansowe sektora bankowego. Obowiązujące przepisy i standardy umożliwiają tworzenie odpisów na utratę wartości instrumentu finansowego dopiero w momencie pojawienia się przesłanek jej wystąpienia. Oznacza to brak możliwości wyprzedzającego odkładania rezerw w okresach dobrej koniunktury i zwiększa ryzyko związane z rosnącą ekspozycją wobec mniej zamożnych klientów¹⁶.

Jak wynika z Raportu o Stabilności Systemu Finansowego za 2006 rok opracowanego przez NBP i opublikowanego w maju 2007 roku, duże podmioty działające na rynkach mają znaczący wpływ na rozwój swojego sektora. W przypadku banków taki wpływ na cały sektor ma 13 największych banków polskich. Ich sytuacja na zasadniczy wpływ na stan całego sektora bankowego w Polsce.

Wnioski końcowe

Bank jest z jednej strony instytucją finansową, której zadaniem jest obsługa obiegu pieniądza, a z drugiej – skomplikowanym przedsiębiorstwem, które musi spełniać wymogi dotyczące maksymalizacji stopy zwrotu z kapitału i sprostać rosnącej konkurencji. Oferuje swoim klientom szeroką gamę produktów, stosuje coraz nowsze techniki i technologie po to, by zadowolić swoich klientów oraz by obniżyć koszty operacji bankowych. Bank musi funkcjonować w sposób, który

¹⁶ Ibidem.

zapewniałby zapłatę odpowiednich kwot deponentom oraz ewentualnych strat związanych z różnorodnymi ryzykami, jakie towarzyszą działalności bankowej. Zysk w banku jest niezbędny do powiększenia własnej bazy kapitałowej, zysk jest bowiem wynikiem decyzji będących kompromisem między rentownością a ryzykiem.

Działalność każdego przedsiębiorstwa, w tym także i banku, wymaga przeprowadzenia odpowiedniej analizy. Analiza ta uzależniona jest od potrzeb odbiorców wewnętrznych, czyli organów zarządzających, oraz podmiotów zewnętrznych. Analiza jest podstawową metodą oceny kondycji przedsiębiorstwa i zachodzących w nim zmian. Szczególną rolę spełnia w przypadku takich przedsiębiorstw, jakimi są banki, których działalność ma na celu pozyskanie od jednostek gospodarczych i osób fizycznych środków finansowych. Zgromadzone w ten sposób środki pieniężne bank inwestuje w taki sposób, aby przy ograniczonym poziomie ryzyka osiągnąć jak największy zysk w postaci dywidendy lub wzrostu wartości rynkowej akcji. Maksymalizacja zysku jest drogą do wzrostu siły i pozycji banku na rynku kapitałowym. Analiza ma więc dać odpowiedź tym, którzy chcieliby w nim lokować swoje środki, czy jest bankiem pewnym, bezpiecznym i umiejętnie zarządzanym.

Analiza banku powinna pozwolić z jednej strony na ustalenie, czy dotychczasowa działalność dała zamierzone efekty, z drugiej strony powinna określić kierunki i sposoby doskonalenia dalszej działalności. Zarządzanie nierozłącznie związane jest z podejmowaniem różnych decyzji i aby proces decyzyjny przebiegał bez zakłóceń, wymagany jest nieustanny dopływ potrzebnych informacji oraz analiz.

Podstawowymi materiałami do przeprowadzenia analizy finansowej są zweryfikowane sprawozdania finansowe. Głównym celem analizy finansowej jest ocena realności założeń firmy w zakresie efektywności finansowej oraz sytuacji majątkowo-płatniczej. Analiza może przebiegać w różnych kierunkach, a mianowicie może być prowadzona jako analiza porównawcza, analiza strukturalna oraz analiza wskaźnikowa *ex post* i *ex ante*. Analiza sprawozdań finansowych powinna prowadzić do wyciągnięcia wniosków co do przyszłości badanego podmiotu. Każda analiza sprawozdań finansowych – w tym również banku – polega na wykorzystaniu wyników finansowych z przeszłości oraz bieżących do określenia jego przyszłych perspektyw.

Analizując sprawozdanie finansowe banku, należy zwrócić uwagę na dochody oraz koszty generowane poza działalnością kredytową. Dochody pozaodsetkowe

mogą pochodzić z różnych źródeł, jak opłaty za różne usługi, zyski z obrotu walutami lub akcjami, czy też dochody z działu powierniczego. Z kolei zwiększenie się kosztów pozaodsetkowych (np. koszty infrastruktury, personelu) przy niskim wzroście dochodów pozaodsetkowych lub braku zmian może oznaczać, że bank działa nieefektywnie. Analizując sprawozdanie, należy zwrócić uwagę na jakość udzielanych kredytów. W szczególności powinno poddać się analizie rezerwy na pokrycie strat kredytowych w stosunku do udzielonych kredytów lub też należności nieregularnych w stosunku do kredytów.

Także stopa zwrotu z przeciętnej wartości aktywów w zadowalający sposób ukazuje efektywność banku. Wysokim wskaźnikiem ROA charakteryzują się przede wszystkim mniejsze banki lokalne, co świadczy o niższym koszcie ich kapitału oraz większej dochodowości ich kredytów. Większe banki charakteryzują się niższymi wartościami omawianego wskaźnika z uwagi na wyższy koszt wykorzystywanego kapitału. Kapitał własny banków stanowi stosunkowo małą część ich aktywów, ponieważ stosują one dźwignię finansową. Dlatego też stopa zwrotu z kapitału własnego jest odpowiednio wyższa od stopy zwrotu z aktywów. W ocenie kondycji banku należy także analizować ROE i tendencje, jakie zachodzą pomiędzy ROA a stopą zwrotu z kapitału własnego. Wskaźniki takie jak ROE czy ROA wpływają na zmiany zysków w poszczególnych latach.

Celem analizy porównawczej jest ustalenie trendów kształtowania się danych finansowych, daje ona także możliwość porównania pozycji firmy z konkurencją lub innymi firmami w sektorze. Przeprowadzone w każdym przedsiębiorstwie analizy nie mogą być rozpatrywane wyłącznie w sposób opisowy, gdyż wówczas nie mamy odpowiednich podstaw do ich właściwej oceny. Ocena kierunków tych zmian wymaga porównania badanego zjawiska z odpowiednimi wzorcami, pozwalając na ustalenie odchylenia i wyciągnięcie wniosków. Analiza staje się elementem procesu zarządzania, jeśli służy bezpośrednio celom praktycznym: ocenie sytuacji banku, ujawnieniu występujących problemów, ustaleniu ich przyczyn i dalszych możliwości działania, określeniu stopnia wykonania wytyczonych wcześniej zadań. W każdym przypadku musi dawać podstawę do podjęcia konkretnych decyzji wykonawczych. Nie może być czynnością rutynową, polegającą wyłącznie na gromadzeniu danych sprawozdawczych, które mogłyby okazać się ewentualnie do czegoś przydatne.

PRESENTATION OF COMPARATIVE ANALYSIS WAS IN POLISH CONDITIONS IN ESTIMATE OF FINANCIAL STATUS OF BANK

Summary

Estimate of comparative financial status of functioning bank purpose article. On base chosen financial data five banks present situations on base of financial report in Poland in years indices calculated financial 2004-2006 acting. Comparative analysis enables about fairest results bank advisable and in different surfaces of analyses ratios (solvency, liquidity, qualities of assets, profitability).

Translated by Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz